

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH - NGƯỜI GÓP PHẦN LÀM THAY ĐỔI THẾ GIỚI “NGƯỜI CÙNG KHỔ”

LÊ ANH TUẤN – PHẠM VĂN LUẬN
Trường Cao đẳng cảnh sát nhân dân II

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh, viết báo và làm báo là một trong những hoạt động được Người chú trọng đặc biệt. Ngay từ những ngày đầu tìm đường cứu nước, với bút danh thể hiện nguyện ước của chàng trai họ Nguyễn mang tên Ái Quốc, Người đã viết báo để thâm nhập thực tế đời sống của thế giới những người cùng khổ, viết báo để tìm cách bước chân vào con đường đấu tranh cứu nước, cứu dân. Trong suốt sự nghiệp cách mạng của Người, việc viết báo và làm báo thực sự trở thành một trong những phương thức hoạt động cách mạng thường xuyên nhất, hiệu quả nhất. Khi nói chuyện tại Đại hội lần thứ hai Hội Nhà báo Việt Nam (năm 1959), câu nói mở đầu của Bác đã xác định mình: *"Là một người có nhiều duyên nợ với báo chí"*¹. Do vậy, lúc sinh thời, khi được ca tụng là nhà thơ, nhà văn lớn của thời đại, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ nhận mình là một nhà báo, là người có duyên nợ với báo chí. Với Người, việc nhận mình chỉ là nhà báo mà không phải là nhà thơ hay người viết văn hoàn toàn không phải là một sự hạ thấp nghiệp làm báo, mà có lẽ Người muốn khẳng định hoạt động báo chí là công cụ chính yếu để thực hiện mục đích cao cả nhất: *độc lập cho dân tộc, tự do cho nhân dân*. Trong quá trình hoạt động cách mạng của mình, Bác đã sớm nhận ra thứ vũ khí đắc lực cho cách mạng là báo chí. Trải qua gần 60 năm hoạt động cách mạng, Bác đã

viết hơn 2.000 bài báo các loại, gần 300 bài thơ, gần 500 tranh truyện và ký.

Chính từ việc khâm phục sự nghiệp cứu dân, cứu nước của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Le Monde – một tờ báo hàng đầu của nước Pháp đã vinh danh Người vào hàng ngũ *các nhân vật xuất sắc đã làm thay đổi thế giới trong thế kỷ XX²* và là người có những đóng góp to lớn vào phong trào đấu tranh của các dân tộc bị áp bức trên toàn thế giới.

2. NHÀ BÁO HỒ CHÍ MINH – NGƯỜI LÀM THAY ĐỔI THẾ GIỚI CẦN LAO

Khi nói đến sứ mệnh cao cả và vai trò, trọng trách nặng nề nhưng vô cùng vinh quang của những người làm báo và viết báo, không ai không thuộc lòng hai câu thơ của nhà thơ mù Nguyễn Đình Chiểu:

*“Chở bao nhiêu đạo thuyền không khẳm.
Đâm mấy thằng gian, bút chẳng tà”*

Với Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng vậy. Bác từng nói: *“Cán bộ báo chí cũng là chiến sĩ cách mạng. Cây bút, trang giấy là vũ khí sắc bén của họ.”*³. Sự nghiệp “chở đạo”, “đâm gian” cao cả và thiêng liêng ấy của Người chỉ đơn giản là *“Tự do cho đồng bào tôi, độc lập cho Tổ quốc tôi”*⁴. Và Người khẳng định: *“đấy là tất cả những điều tôi muốn...”*⁵. Với Bác, viết báo và làm báo là để cứu nước cứu dân, là sự nghiệp giải phóng kiếp nô lệ cho thế giới “Người cùng khổ” – “Le Paria” trong cõi nhân gian. Do vậy, ngay từ những ngày đầu tìm đường cứu nước, Người đã chọn viết báo và làm báo là một hình thức hành đạo – đạo yêu nước, thương dân và mở rộng hơn, đó là đạo vì những người cùng khổ đứng với bút danh và cũng là tên của Người: NGUYỄN ÁI QUỐC. Bài báo đầu tiên, tác phẩm văn chương đầu tiên của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một bài báo: *“Tâm địa thực dân”*⁶. Đây là một bài bút chiến. Sau khi tờ *Le Courrier Colonial* (Thư tín thuộc địa) đăng bài *“Giờ phút nghiêm trọng”* của Camilô Đơvila có thái độ chỉ trích gay gắt bản “Yêu sách 8 điểm của nhân dân An Nam” do Nguyễn Tất Thành thay mặt *Hội những người Việt Nam yêu nước* ký tên Nguyễn Ái Quốc gửi hội nghị Véc-xây⁷, Người đã viết ngay bài *“Tâm địa thực dân”* và đăng trên chính tờ *Le Courrier Colonial* số ngày 29/6/1919 để phản bác quan điểm của một tờ báo sặc mùi thực dân như chính tên gọi của nó. Đáp lại sự công kích của Camilô Đơvila, Người đã viết:

“Theo ngôn ngữ của những tên thực dân độc ác, thứ kinh nghiệm ở Đông Dương có nghĩa là kinh nghiệm trong nghệ thuật bóc lột, cướp bóc người bản xứ, kinh nghiệm sống bằng mồ hôi của người bản xứ.

...Chúng tôi đã nhấn mạnh những chữ những tên thực dân độc ác và những viên chức tàn bạo, vì chúng tôi biết rằng có những người thực dân chính trực và những viên chức công

*Bác Hồ làm việc ở chiến khu Việt Bắc.
Ảnh tư liệu*

bằng. Khốn nỗi, họ còn lâu mới là đa số, thậm chí còn đang sợ rằng họ là một thiểu số rất nhỏ nữa.

... Kết luận: đối với dân bản xứ, thì phải giữ họ vĩnh viễn trong cảnh nô lệ. Chúng tôi thiết tưởng rằng, những người Pháp thông minh và chân thực biết tổ tính ưu việt tự nhiên của mình ở bất cứ nơi nào mình sống, thì không cần phải sống giữa những người bản xứ vĩnh viễn bị khóa mồm bịt miệng và bị xô mũi, mới có thể giữ được tính ưu việt đó.”

Bằng ngòi bút chính luận sắc bén, Nguyễn Ái Quốc đã vạch trần âm mưu xuyên tạc sự thật của báo chí thực dân, đã tâm đen tối của bè lũ thực dân Pháp đang cai trị quê hương xứ sở của mình và nhiều nước thuộc địa khác (của chủ nghĩa đế quốc trong đó có Pháp) trên thế giới. Nguyễn Ái Quốc tố cáo dã tâm xâm lược thuộc địa và sự bóc lột dã man người lao động bản xứ của bè lũ thực dân ngay tại Paris - hang ổ của chúng. Qua cách lập luận chặt chẽ, *“Tâm địa thực dân”* đã tìm cách cô lập bọn Pháp thực dân, tranh thủ lương tâm người Pháp chân chính, phân biệt rõ sự đối lập mâu thuẫn ngay trong nội bộ lũ thực dân. Người viết: *“Chúng tôi nhấn mạnh những chữ, tên người trong lũ thực dân gian ác, các viên chức tàn bạo, vì chúng tôi biết rằng có những người thực dân chính trực, những viên chức công bằng, song họ còn lâu mới là đa số, thậm chí còn sợ rằng họ còn là một thiểu số rất nhỏ*

nữa". Qua bài báo "Tâm địa thực dân", Camilô Đơvila tác giả bài "Giờ phút nghiêm trọng" và sâu sa hơn, chủ nghĩa thực dân Pháp ở Đông Dương trở thành tâm điểm của sự phản kích của Nguyễn Ái Quốc và dư luận xã hội Pháp lúc bấy giờ. Đây là bước khởi đầu của một sự nghiệp "chở đạo" và "đâm gian" của một nhà báo lớn của thế kỷ XX, của thế giới "Những người cùng khổ" trong đó có nhân dân Việt Nam đang rên xiết dưới ách nô lệ của thực dân Pháp.

Trong sự nghiệp của mình, ngoài một khối lượng lớn các tác phẩm thơ, văn của "bậc đại trí, đại nhân, đại dũng" còn một khối lượng lớn những bài báo mà Người đã viết trong quá trình hoạt động cách mạng vì nước, vì dân. Đó là một di sản đồ sộ về số lượng, phong phú về nội dung và đậm nét của một phong cách mới - phong cách của báo chí cách mạng. Điều này thể hiện một cách rõ nét, sâu sắc sự nghiệp cách mạng vĩ đại của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Từ bài báo đầu tiên: "Tâm địa thực dân" đăng trên *Le Courrier Colonial* ở Paris đến bài báo cuối cùng: "Nâng cao trách nhiệm chăm sóc và giáo dục thiếu niên, nhi đồng" đăng báo Nhân Dân, ngày 01/6/1969, Người đã viết được hơn 2.000 bài báo.

Trong 50 năm viết báo và làm báo (1919 - 1969) của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sáng lập ra 9 tờ báo: *Le Paria*, (1922), *Quốc tế Nông dân* (1924), *Thanh Niên* (1925), *Công Nông* (1925), *Lính Kách mệnh* (1925), *Thân Ái* (1928), *Việt Nam Độc lập* (1941), *Cứu quốc* (1942) và *Tạp chí Đỏ* (1930). Với tư cách là người đứng đầu Nhà nước, Bác đã chỉ thị thành lập các cơ quan thông tấn báo chí: *Đài phát thanh Quốc gia* (nay là *Đài Tiếng nói Việt Nam*) ngày 07/9/1945; *Hãng tin Quốc gia* (nay là *Thông tấn xã Việt Nam*) ngày 19/9/1945; báo *Sự Thật* (nay là báo *Nhân Dân*), ngày 11/3/1951.

Chính sự nghiệp viết báo và làm báo ấy đã góp phần không nhỏ để Chủ tịch Hồ Chí Minh lãnh đạo những người cùng khổ Việt Nam giành lại độc lập cho dân tộc, tự do cho nhân

dân; cùng thế giới cần lao trên thế giới góp phần phá tan chủ nghĩa thực dân cũ cùng hệ thống thuộc địa của nó. Với Việt Nam, từ một đất nước bị chia làm ba xứ trong một cái gọi là "Liên bang Đông Dương", Người đã góp phần xác lập và khẳng định vị trí của Việt Nam - một quốc gia có chủ quyền, "có quyền hưởng tự do và độc lập"⁸ trên bản đồ thế giới.

Vinh danh Chủ tịch Hồ Chí Minh là "Anh hùng Giải phóng dân tộc và Nhà văn hóa kiệt xuất của Việt Nam", Nghị quyết Đại hội đồng UNESCO⁹ ghi rõ: "Nhận thấy Chủ tịch Hồ Chí Minh, một biểu tượng xuất sắc về sự tự khẳng định dân tộc, đã cống hiến trọn đời mình cho sự nghiệp giải phóng dân tộc của nhân dân Việt Nam, góp phần vào cuộc đấu tranh chung của các dân tộc, vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội"; "Nhận thấy những đóng góp quan trọng nhiều mặt của Chủ tịch Hồ Chí Minh trên các lĩnh vực văn hóa, giáo dục và nghệ thuật chính là sự kết tinh của truyền thống văn hóa hàng ngàn năm của dân tộc Việt Nam và những tư tưởng của Người là hiện thân của những khát vọng của các dân tộc mong muốn được khẳng định bản sắc văn hóa của mình và mong muốn tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau giữa các dân tộc".

Khi nhận xét về nhà báo Hồ Chí Minh với Người cùng khổ, Rene de Pêtre đã có những nhận xét: "Trong tác phẩm báo chí của Chủ tịch Hồ Chí Minh, người nông dân ở Việt Nam, ở Algeria, ở Tunisia, ở Congo, người bị áp bức ở quần đảo Antidat hoặc ở "miền Nam già cỗi" của nước Mỹ, đều có một người nhiệt thành bên cạnh"¹⁰.

Với báo chí cách mạng Việt Nam, Người đã khai sinh và định hình một nền báo chí cách mạng với một hệ thống những chuẩn mực đạo đức, quy tắc ứng xử, quy tắc nghề nghiệp đối với những người làm báo, chủ thể quyết định của nền báo chí cách mạng Việt Nam. Người từng nhắc nhở những người làm báo¹¹: "Đối với những người viết báo chúng ta, cái bút là vũ khí sắc bén, bài báo là tờ hịch cách mạng";

"Cán bộ báo chí cũng là chiến sỹ cách mạng, cây bút, trang giấy là vũ khí sắc bén", "ngòi bút của các bạn cũng là những vũ khí sắc bén trong sự nghiệp phò chính trừ tà".

Trong phát biểu tại Đại hội lần thứ hai Hội Nhà báo Việt Nam (4-1959), Người chỉ rõ: "Về nội dung viết, mà các cô các chú gọi là đề tài thì tất cả những bài Bác viết chỉ có một đề tài là chống thực dân, đế quốc, chống phong kiến, địa chủ, tuyên truyền độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Duyên nợ của Bác đối với báo chí là như vậy đó"¹².

"... Muốn tiến bộ, muốn viết hay, thì phải cố gắng học hỏi, ra sức rèn luyện. Kinh nghiệm của tôi là thế này: Mỗi khi viết một bài báo, thì tự đặt câu hỏi:

Viết cho ai xem?

Viết để làm gì?

Viết thế nào cho phổ thông dễ hiểu, ngắn gọn dễ đọc?

Khi viết xong thì nhờ anh em xem và sửa giùm

Chớ tự ái, tự cho bài của mình là "tuyệt" rồi. Tự ái tức là tự phụ, mà tự phụ là kẻ địch dữ tợn nó ngăn chặn con đường tiến bộ của chúng ta"¹³.

Phát biểu nhân Kỷ niệm 125 năm ngày sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Hà Nội, ngày 18/5/2015, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhấn mạnh: "Thời đại Hồ Chí Minh là một thời đại rực rỡ nhất trong lịch sử dân tộc Việt Nam, là kỷ nguyên độc lập tự do và chủ nghĩa xã hội."¹⁴. Để có được thành quả vĩ đại ấy, sự nghiệp viết báo và làm báo của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một đóng góp không nhỏ; là một di sản tinh thần vô giá mà Người đã để lại cho dân tộc của mình □

Chú thích:

1. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 9, Nxb CTQG, H. 2000, tr 412
2. Tháng 3/2015, báo Le Monde của Pháp xuất

bản sách "Hồ Chí Minh - Nhân vật giành lại độc lập cho Việt Nam." Đây là tập 11 của bộ sách lịch sử gồm 20 tập mang tên "Những người làm thay đổi thế giới.". Sách gồm 104 trang tập hợp các bài báo từng được in trên Le Monde của nhiều tác giả viết về vai trò của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong các giai đoạn lịch sử của Việt Nam

3. Bài nói chuyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Đại hội lần thứ III của Hội nhà báo Việt Nam ngày 08/9/1962, đăng trên Báo Nhân dân, số 3.089, ngày 09/9/1962. Nguồn: <http://123.30.190.43:8080/tiengviet/tulieuvankien/vankiendang/>

4. Viện Hồ Chí Minh, Hồ Chí Minh -Biên niên tiểu sử, Tập 1, Nxb CTQG, H. 1993, tháng 12, ngày 29 năm 1920

5. Viện Hồ Chí Minh. Sdd

6. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 1, Nxb CTQG, H. 2000, tr 1

7. Ngày 18/6/1919, Thay mặt Hội Những người yêu nước Việt Nam tại Pháp, Nguyễn Tất Thành gửi đến Hội nghị Vécxây (Versailles) bản yêu sách của nhân dân An Nam với danh xưng NGUYỄN ÁI QUỐC. Viện Hồ Chí Minh, Hồ Chí Minh -Biên niên tiểu sử, Tập 1, Nxb CTQG, H. 1993, tháng 6, ngày 18 năm 1920

8. Hồ Chí Minh. Tuyên ngôn độc lập

9. Nghị quyết 24C/18.65 của Đại hội đồng UNESCO khóa họp 24 tại Pa-ri, từ ngày 20/10 đến ngày 20/11/1987. Nguyễn Trọng Phúc. Trích Báo Nhân dân cuối tuần, số 48 (1087), ngày 29/11/2009, tr. 2

10. Nghiên cứu học tập thơ văn Hồ Chí Minh, NXB KHXH. Hn, 1979, tr.523

11. Bài nói chuyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Đại hội lần thứ III của Hội nhà báo Việt Nam ngày 08/9/1962

12. Bài nói của của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Đại hội lần thứ II của Hội nhà báo Việt Nam, ngày 16/4/1959). Nguồn: <http://123.30.190.43:8080/tiengviet/tulieuvankien/vankiendang/>

13. Bài nói chuyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Đại hội lần thứ III của Hội nhà báo Việt Nam ngày 08/9/1962

14. Nguyễn Phú Trọng. Phát biểu nhân kỷ niệm 125 năm ngày sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Hà Nội ngày 18/5/2015. Nguồn: <http://dangcongsan.vn/>